

Tjänsteställe, handläggare
Utvecklingsenheten Hälso- och
sjukvårdsförvaltningen, Gabriel Stenström

2025-12-18

Beteckning
Dnr: 25RS10300

Er beteckning:
Dnr LI2025/01213

Regeringskansliet, Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Yttrande över Transportstyrelsens rapport ”Körprov i trafik för bedömning av undantag vid synfäلتsbortfall”

Region Örebro län har fått möjlighet att yttra sig över Transportstyrelsens rapport ”Körprov i trafik för bedömning av undantag vid synfäلتsbortfall”. Regionen vill med anledning av rapporten lämna följande synpunkter:

Variationen av synfäلتsdefekter, som i sin tur orsakas av ett mycket brett och heterogent spektrum av ögon- och neurologiska sjukdomar, är näst intill oändlig. Samtidigt saknas entydig evidens för vilken synfäلتsfunktion som krävs för att säkert framföra fordon i trafik under olika väglags- och ljusförhållanden. Region Örebro län ser därför positivt på möjligheten till körprov i trafik för en individuell bedömning om individen har förmåga att säkert framföra personbil i trafik, och ställer sig i huvudsak bakom förslagen i rapporten. Regionen ser även framtida vinster med att detta kan ge ökad kunskap inom området.

Region Örebro län saknar dock i rapporten en genomlysning av vilka konsekvenser som den föreslagna undantagshanteringen skulle få för den skattefinansierad vården inom regionerna. Regionen ser en risk för att regionerna skulle drabbas av en ökad administrativ börda och ökat antal besök som inte gäller vård utan istället mätningar av synfunktionerna för utfärdande av intyg.

Synrehabilitering av individer som inte uppfyller de medicinska synfäلتskraven för körkort har enligt de kunskaper regionen har inte erbjudits inom skattefinansierad vård i Sverige. Ordet synrehabilitering kan uppfattas som en vårdåtgärd. Om denna formulering skall vara kvar bör det framgå vart

individen kan vända sig för synrehabilitering gällande körförmåga i trafik och hur denna rehabilitering ska finansieras. Sådana formuleringar bör tas fram i samråd med regionerna.

Nuvarande anmälningsskyldighet för läkare blir med den föreslagna förändringen av de medicinska föreskrifterna i fråga om försämring av tillståndet, problematisk att tillämpa när det gäller personer som har genomgått godkänt körprov. Dessutom ifrågasätter regionen varför inte det ursprungliga EU- direktivet följs så att även personer som inte uppfyller de medicinska kraven i fråga om synskärpa inkluderas i möjligheten till undantag via körprov.

Nedan utvecklas ovanstående resonemang, och ytterligare några synpunkter framförs:

Individer som inte uppfyller medicinska kraven gällande synskärpa

EU-direktivet inkluderar möjlighet till undantag även för individer som inte uppfyller synskärpekravet. Region Örebro län ifrågasätter därför varför rapporten enbart föreslår körprov vid synfältsdefekt som inte uppfyller de medicinska kraven.

Eftersom möjligheten med körprov för individer som inte uppfyller det medicinska synfältskravet inte har funnits tidigare, saknas kunskap om hur detta kommer uppfattas bland de individer och patientgrupper som inte uppfyller de medicinska kraven gällande synskärpa. Region Örebro läns bedömning är att det finns en risk att detta upplevs som orättvist och skulle i så fall ge ett minskat myndighetsförtroende. Därför bör skälet till att individer med måttlig synnedsättning inte inkluderas i möjligheten till förarprov klargöras.

Medicinska bevakningsvillkor

Vem skall följa upp personer som medges undantag efter godkänt körprov, och hur? Vad betyder medicinska bevakningsvillkor i praktiken? Ska personen få ett föreläggande att mäta synskärpa och synfält med Esterman perimetri hos optiker?

Inom regionerna finns inte denna möjlighet, då detta inte kan anses som vård. Esterman synfält utförs inte för att följa ögonsjukdomar medicinskt. Eventuell försämring uppmätt på Esterman perimetri fångas därför inte upp inom rutinsjukvården. I föreskrifterna måste det därför framgå hur tätt, på vilket sätt och av vem en person som klarar körprovet skall följas angående de

medicinska bevakningsvillkoren.

Det behöver även framgå hur denna uppföljning ska finansieras; av individen eller av det allmänna? Om anmälan till berörd myndighet från vården ska ske ”när synfältsdefekterna försämrats”, till exempel vid glaukom, finns risk för att många av patienterna med ”medicinska bevakningsvillkor” kommer att anmälas till berörd myndighet. Detta skulle innebära ökad administrativ börda för såväl regionerna som för den berörda myndigheten, utan att progressen nödvändigtvis är relevant ur ett trafiksäkerhetsperspektiv.

Särskilda skäl för nytt körprov

Synfältsmätning enligt Esterman uppvisar variabilitet mellan olika testtillfällen hos samma individ. Möjlighet att objektivt mäta personens fixation under Esterman-testet saknas, vilket utgör en svårighet att bedöma såväl förbättringar som försämringar. En försämring respektive förbättring kan relatera till personens möjlighet att fixera och inte till att patientens tillstånd förbättrats eller försämrats. Region Örebro län ser här en risk att personer som inte klarar körprovet kommer att vända sig till sjukvården eller optiker för att upprepa synfältsundersökningen.

I texten nämns att ”personen kan visa att han eller hon har genomgått en synrehabilitering, där förmågan att kompensera har tränats upp eller att synfältsdefekterna har förbättrats”. Här ser Region Örebro län en risk att personer vänder sig till vården med önskan om synrehabilitering för förbättrad körförmåga, något som idag inte erbjuds inom vården. Konsekvensen av detta kan bli ökade kostnader för syncentraler och längre väntetider för övrig synrehabilitering. Region Örebro län föreslår därför att ordet synrehabilitering stryks i ovanstående formulering.

Anmälningssplikt

I Sverige har läkare en lagstadgad skyldighet att anmäla en person som inte uppfyller de medicinska kraven för innehav av körkort. Så är inte fallet i Nederländerna, det land som inspirerat Transportstyrelsen till sitt förslag om undantagshantering.

För att den nederländska undantagshanteringen ska fungera i Sverige gör Region Örebro län bedömningen att även anmälningssplikten behöver förändras till nederländsk modell. Det skulle innebära att ansvaret för anmälan läggs på individen, och inte på läkaren/vården. Därmed skulle anmälningssplikten för läkaren slopas – åtminstone i frågan om synkraven.

Om anmälningssplikten inte uppdateras kommer det att vara mycket svårt för

den enskilde läkaren att avgöra när anmälan av individer med undantag gällande synfältsdefekter ska ske. Risk finns att samtliga individer med godkänt körprov anmäls, då de ju har synfältsdefekter som ej är förenliga med de medicinska kraven. Detta riskerar i sin tur att leda till att berörd myndighet behöver begära in nya intyg gällande synfunktionerna, vilket innebär ytterligare kostnad för individen. Region Örebro län ser en risk för att individer som genomfört ett godkänt förarprov, till en kostnad av 2000 kr, kommer avstå från vårdbesök av rädsla för en anmälan till berörd myndighet.

Om inte anmälningsskyldigheten förändras krävs tydliga riktlinjer för när anmälan ska göras beträffande individer med godkänt körprov. Om dessa riktlinjer utgår från försämring av synfält måste berörd myndighet vara införstådd med att den enda försämring av synfält som en läkare kan ta ställning till är en klinisk försämring. Den är uppmätt med den synfältsmetod som används inom vården av kroniska ögonsjukdomar, det vill säga tröskel-synfält, och som finns tillgänglig för jämförelse. Intyg och Esterman perimetri eller likvärdig perimetri utfärdade via optiker finns inte tillgängliga för läkaren. I praktiken kommer ställningstagande till försämring innebära klinisk försämring utgående från perimetridata tillgänglig för den ansvarig läkare.

Definition av synfält för körprov

Hur många bortfall av testpunkter kommer att accepteras inom 90 grader för att kunna få genomföra körprov? Formuleringen om homonym hemianopsi är olycklig; hur utesluts en inkomplett homonym hemianopsi med Esterman perimetri? Detta är ju en perimetrimetod som testar känsligheten enligt ”suprathreshold”, det vill säga om ett ljusobjekt med bestämd styrka och storlek kan ses eller inte. Den testar inte vad individen faktiskt kan uppfatta i varje given testpunkt.

Region Örebro län föreslår istället en tydlig formulering angående antal av icke sedda testpunkter, och hur stora områden och hur många områden med icke sedda testpunkter som accepteras eller icke accepteras. Den nuvarande formuleringen angående avsaknad av komplett eller inkomplett homonym hemianopsi lämnar alltför stort utrymme för tolkning och kan dessutom troligen inte uteslutas eller bekräftas med Esterman perimetri.

Hur definieras en ”försämring av tillståndet”?

En tydlig definition krävs. Konsekvensen av nuvarande formulering, ”försämring av tillståndet”, innebär att vården kommer att rapportera alla som blivit sämre utifrån tillgängliga undersökningar i relation till den metod som används (tröskelperimetri) och i relation till senaste undersökningstillfället vid aktuell vårdinstans. Det behöver alltså inte nödvändigtvis vara en försämring

uppmätt med Esterman perimetri i relation till det undersökningsresultat som låg till grund för körprovet. Mätningen kan ju vara utfärdad av en optiker utanför sjukvården.

Vem utfärdar underlaget som ligger till grund för bedömning om en person uppfyller synkraven för körprov?

Scenario: En person med glaukom har genomgått Esterman undersökning på ögonklinik på grund av misstanke om att personen inte uppfyller synfältskraven för innehav av körkort. Läkaren gör en anmälan till Transportstyrelsen och bifogar Esterman undersökningen.

Om personen önskar genomgå ett körprov, kommer då berörd myndighet som beslutar om körprov önska/behöva ytterligare medicinskt underlag? Vem utfärdar detta? Om det krävs intyg/undersökning av läkare med specialistkompetens inom ögonsjukdomar krävs utbildningsinsatser samt extra resurser för att inte påverka ögonsjukvården negativt. Enligt regionens bedömning vore det bästa att organisera detta som i Nederländerna, det vill säga med anställda läkare/vårdpersonal inom berörd myndighet.

Medicinsk personal

Kommer det att krävas intyg från läkare med specialistkompetens inom ögonsjukdomar? Beroende på frekvens kan det få konsekvenser för ögonsjukvården i Sverige. Önskvärt vore istället om optiker/optometristerna kunde utfärda dessa intyg i harmoni med nuvarande föreskrifter.

Konsekvensanalys utifrån regionernas perspektiv

I rubrik 8.1 i avsnittet med konsekvensanalys finns region med i rubriken, men i efterföljande stycken saknas analys om konsekvens för just regionerna. Det saknas därför en genomlysning av förslagets påverkan på regionfinansierad vård, något som Region Örebro län anser vara nödvändigt.

För Region Örebro län

Jonas Claesson
Hälso- och sjukvårdsdirektör